

28.8.2012

24/050/2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö

30. 08. 2012

ad no. 77 / 040 / 2011

Opetus- ja kulttuuriministeriö

OPETUSHALLITUKSEN LAUSUNTO OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN RAPORTTIIN
TOIMINNALLISTA RUOTSLA — LÄHTÖKOHTILA RUOTSIN OPETUKSEN KEHITTÄMISEKSI
TOISENA KOTIMAISENA KIELENÄ

Raportissa esitetään monia hyviä toimenpide-ehdotuksia nykytilan parantamiseksi. On positiivista, että ruotsin osaamiseen ja sen tason laskuun kiinnitetään huomiota, mutta toisaalta ruotsin opetuksen tarkastelu erillään muiden kielten opetuksesta on ongelmallista, sillä kaikkien kielten oppiminen tapahtuu samalla periaatteella. Opetushallitus käsittelee ensin raportin ruotsin opetuksen nykytilaa koskevaa osaa, sitten esitettyjä toimenpide-ehdotuksia ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Nykytila

Kielellisten oikeuksien lähtökohdat ovat Suomessa hyvät ja mahdollisuudet opiskella toista kotimaista kieltä ja osoittaa sen osaamista ovat laajat kaikilla koulutusasteilla. Toisen kotimaisen kielen taitoa voi osoittaa Opetushallituksen hallinnoimalla Valtionhallinnon kielitutkinnolla. Ruotsin kielen opetuksen tilanne eri koulutusasteilla on raportissa hahmoteltu hyvin. Raportissa korostetaan kielikyllyn mahdollisuuksia, mutta on hyvä ottaa huomioon, että kelpoisia kielikylpyopettajia ei ole riittävästi tarjolla, koska vaadittava kielitaidon taso on korkea ja opettajan täytyy olla käytännössä kaksikielinen. Kielikylpyopetuksella ei ole omia opetussuunnitelman perusteita ja nykyisellään se onkin opetusmenetelmä. Jatkuvuutta perusopetuksen ylemmille vuosiluokille vaikeuttaa erityisesti puute riittävän kielitaitoisista aineenopettajista.

Valtionhallinnon kielitutkintojen erinomaisen taidon tutkinnon suorittajista suurin osa on virkaa hakevia henkilöitä, joilta puuttuu voimassa olevan lainsäädännön mukainen virallinen todistus erinomaisesta kielitaidosta. Äidinkieleltään ruotsinkieliset suorittavat myös paljon erinomaisen taidon tutkintoja, jotta voivat hakea virkaa enemmistöltään suomenkielisiltä virka-alueilta. Hyvän ja tyydyttävän taidon tutkintoja suorittavat muodostavat heterogeenisemmän ryhmän. Tähän suorittajaryhmään kuuluu monien eri ammattialojen edustajia (esim. työnantajaltaan kielilisää hakevat) sekä Suomen kansalaisuutta hakevia maahanmuuttajia. Valtionhallinnon kielitutkintojen hyvän ja tyydyttävän taidon suorittajamäärät ovat olleet laskussa viime vuosina. Suurin syy suorittajamäärien pienenemiseen on se, että korkeakouluopiskelijat suorittavat vaaditun toisen kotimaisen kielen kokeen jo

korkeakouluopintojensa yhteydessä. Tämä suoritus vastaa siis kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen toisen kotimaisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Ruotsin kielen taitoa voi osoittaa myös Opetushallituksen hallinnoimilla yleisillä kielitutkinnoilla.

Raportin valmistumisen aikaan käytiin julkisuudessa keskustelua kaksikielisistä kouluista. Opetushallituksen mielestä olisi tärkeää, että Suomen kouluissa olisi mahdollisuus käyttää laajemmin toista kotimaista kieltä opetuskielenä esim. joissakin oppiaineissa. Tällaista mahdollisuutta tulisi pohtia ja sen pilotointi voisi lähentää koulukulttuureita ja suomen- ja ruotsinkielisten koulujen opettajat saisivat tukea toisistaan. Tämä edellyttäisi koulutoimien laajaa yhteistyötä, josta esimerkkinä on Vaasan Språkmöten-tutkimusprojekti, jossa Vaasan lyseon lukio ja Vasa gymnasium ovat yhdistäneet tilansa samalle koulukampukselle. Lukiot osallistuvat Åbo Akademin ja Helsingin yliopiston tutkimusprojektiin, jossa tutkitaan oppilaiden ja opettajien kokemuksia yhteistiloista. Projektissa annetaan tandemopetusta ja oppilaat voivat valita lukiokursseja toisen lukion kurssitarjottimelta.

Raportissa mainituilla täydennyskoulutushankkeilla tarkoitettaneen Opetushallituksen hallinnoimaa Kielitivolia, joka on suunnattu muiden kuin englannin ja ruotsin kielten opetuksen kehittämiseen. Kielitivoli-hankkeessa on kehitetty kuitenkin myös ruotsinopetusta, sillä usealla kieltenopettajalla on toisena opetettavana aineena ruotsi. Kielitivolin täydennyskoulutusohjelmaan on osallistunut noin 150 ruotsinopettajaa kahdessa vaiheessa, suurin osa suorittaen ohjelman kahdeksan opintopisteen laajuisena. Täydennyskoulutus sisälsi kontaktiopetuksen lisäksi alueellista opiskelua ja itsenäistä ja yhteisöllistä verkko-opiskelua. Koulutuksen aikana kieltenopettajien verkostoitumiskanavaksi vakiintui palvelu www.kieltenopetverkossa.fi. Kielitivolissa on uudistettu Kielisalkku sekä suomen- että ruotsinkielisten kieltenopettajien käyttöön. Salkkuaineisto valmistuu syksyllä 2012. Raportissa mainittu Eurooppalainen kielisalkku on alkuperäisessä muodossaan käytössä lähinnä opettajankoulutuksen puolella.

Opetushallitus pitää hyvänä, että raportissa kiinnitetään huomiota ylioppilastutkinnon kielikokeiden ja lukiokurssien arviointiin. Kielten ylioppilaskokeiden arvioinnin muuttamista kriteerivitteiseksi tulee Opetushallituksen mielestä selvittää. Ruotsin kielen ylioppilaskokeen kirjoittajien määrä on edelleen laskussa, vaikka läpäisypistemäärä on alempi kuin muissa kielissä. Lukion suullisen kurssin suoritus tulisi huomioida jatko-opintoihin pyrittäessä, sillä työelämän kielitaitovaatimuksissa painottuu suullinen kielitaito.

Raportissa sivulla 57 sanotaan, että oppiaineen ydinainesta ei ole opetussuunnitelman perusteita laadittaessa selkiytetty. Opetussuunnitelman perusteissa on määritelty oppiaineiden keskeiset tavoitteet ja sisällöt. Toisessa kotimaisessa kielessä ja vieraissa kielissä opetussuunnitelman perusteiden sisällöt ja taitotasotavoitteet ovat kohtuulliset ottaen huomioon oppimäärien laajuudet.

Toimenpide-ehdotukset

Raportissa on ehdotettu B1-ruotsin oppimäärää laajempia opintoja perusopetukseen. Ne ovat mahdolliset jo nyt, mutta opetuksen järjestäjät ovat hyödyntäneet tätä omissa kieliohjelmissaan vaihtelevasti. Uudessa Valtioneuvoston asetuksessa perusopetuksen tavoitteista ja tuntijaosta (422/2012) B-ruotsin aloitus varhennettiin kuudennelta luokalta alkavaksi, sen sijaan tuntimäärä säilyi ennallaan. Ruotsin kielen sisältöjä on jo nyt mahdollista integroida muihin oppiaineisiin, koska kouluilla on mahdollisuus omissa koulukohtaisissa opetussuunnitelmissaan ottaa tämä huomioon. Perusopetuksessa oppilaalla tulisi olla mahdollisuus vapaaehtoisen A2-kielen opiskeluun. Yksi näistä kielistä olisi luonnollisesti ruotsi. Valtioneuvosto on hyväksynyt antamansa tuntijakoasetuksen yhteydessä lausuman, jossa edellytetään, että opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee vuoden 2014 loppuun mennessä esityksen A2-kielen opetuksen tarjoamisen säätämisestä pakolliseksi opetuksen järjestäjille.

On hyvä, että raportissa on kiinnitetty huomiota toiminnalliseen kielitaitoon. Viestinnällisyys on huomioitu jo nyt kielten opetussuunnitelman perusteissa ja erityisesti ruotsin oppimateriaalit ovat oppilaan arkeen kiinnittyviä. Opetushallitus tulee laatimaan uudet perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet asetuksen (422/2012) mukaan ja ne otetaan käyttöön vuonna 2016. Perusteita laadittaessa kiinnitetään huomiota tavoitteiden ja sisältöjen sekä arvioinnin ja työtapojen määrittelyyn. Tällöin tullaan ottamaan kantaa myös kielikylpyopetuksen järjestämisen yleisiin periaatteisiin. Haasteena on se, että kielikylvyn osaamistavoitteet ovat korkeammat kuin A1-kielessä, jolloin jatko-opintoihin hakeuduttaessa oppilaat eivät olisi tasa-arvoisessa asemassa. Ongelma on havaittavissa äidinkielenomaisen suomen kanssa: oppilaat eivät hyödy laajemmasta oppimäärästä, vaan arvosana laajemmasta opiskelusta ja kielitaidosta saattaa koitua haitaksi ja näin oppilaat joutuvat eriarvoiseen asemaan.

Opetuksessa ollaan siirtymässä oppikirjan käytöstä entistä monipuolisempaan muun oppimateriaalin hyödyntämiseen. Opetushallitus pitää tärkeänä, että opettajia kannustetaan jakamaan keskenään paitsi ideoitaan, myös opetusmateriaaleja ja -menetelmiä. Raportissa mainitaan, että Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ruotsin kielen opetusaineistojen kehittämishankkeen. Palvelusta käytetään termejä digitaalinen oppimisolusta ja oppimisympäristö. Opetushallitus katsoo sekä olemassa olevien palveluiden ja aineistojen hyödyntämisen että tarkoitukseen Opetushallitukselle myönnettävän erillisen määrärahan palvelevan parhaiten mainittua toimenpide-ehdotusta. Oppikirjojen tuottaminen perusopetuksen näin laajalle alalle on kuitenkin kustantajille kuuluvaa aluetta. Suomessa opettajat hyödyntävät olemassa olevia digitaalisia aineistoja erittäin vähän, joten he tarvitsevat uusien aineistojen ja verkostoitumisen lisäksi myös pedagogista täydennyskoulutusta ja muuta tukea digitaalisten materiaalien tarkoituksenmukaiseen käyttöön.

Opetushallitus pitää hyvänä, että raportissa ehdotetaan suomen- ja ruotsinkielisten koulujen opettaja- ja oppilasvaihtoja. Näiden koulujen välinen yhteistyö on vähäistä, joten kynnyksen madaltaminen yhteistyölle olisi tärkeää. Lähtökohdat yhteistyölle suomen- ja ruotsinkielisten koulujen kesken ovat olemassa, kuten raportissa mainitaan, mutta mahdollisuuksia on hyödynnetty vähän. Opettajavaihto suomen- ja ruotsinkielisten koulujen välillä olisi

Opetushallitus

Hakaniemenranta 6, PL 380, 00531 Helsinki, puhelin 040 348 7555, faksi 040 348 7865, etunimi.sukunimi@oph.fi, www.oph.fi

Utbildningsstyrelsen

Hagnäskajen 6, PB 380, 00531 Helsingfors, telefon 040 348 7555, fax 040 348 7865, förnamn.efternamn@oph.fi, www.oph.fi

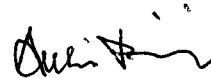
toivottavaa ja edistäisi kotikansainvälisyyttä, jota Suomessa on luontevasti tarjolla. Opettajia tulisi tukea ja rohkaista tähän.

Opetushallituksen kansainvälistymisavustuksia on voinut käyttää aiemminkin myös tähän tarkoitukseen. Opetushallitus voi edistää eTwinning-ohjelman kautta mahdollisuuksia ruotsin opetukseen ja oppimiseen kaikilla kouluasteilla. Tässä ohjelmassa on jo syntynyt edellä mainitun kaltaista yhteistyötä, jota edistetään vuosittaisilla pohjoismaisilla seminaareilla.

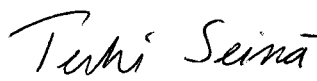
Opetushallitus pitää tärkeänä työryhmän ehdotusta toisen kotimaisen B3-oppimäärästä vieraskielisille toisen asteen koulutuksessa. Opetushallituksella on valmius laatia opetussuunnitelman perusteet tätä oppimäärää varten.

Opetushallitus näkee suurena haasteena ruotsin kielen opetukselle sen, että yhteiskunnassa vallitsevat asenteet eivät aina motivoi tehokkaaseen ruotsin kielen opiskeluun. Sen vuoksi tulevaisuudessa on tehtävä työtä myös näiden asenteiden muokkaamiseksi.

Pääjohtaja

Aulis Pitkälä

Opetusneuvos

Terhi Seinä